

DOI <https://doi.org/10.30525/978-9934-26-372-9-20>

**PROBLEMS OF APPLICATION OF THE LIMITATION PERIOD
IN THE LEGAL RELATIONSHIP REGARDING THE DIVISION
OF COMMON COMPATIBLE PROPERTY**

**ПРОБЛЕМАТИКА ЗАСТОСУВАННЯ СТРОКІВ ПОЗОВНОЇ
ДАВНОСТІ У ПРАВОВІДНОСИНАХ ЩОДО ПОДІЛУ
СПІЛЬНОГО СУМІСНОГО МАЙНА**

Stavnichenko M. V.

*Postgraduate Student at the Department
of Civil and Economic Law and Process
of the Faculty of Law and Economics,
International Humanitarian University
Odesa, Ukraine*

Ставніченко М. В.

*аспірант кафедри цивільного
та господарського права і процесу
факультету права та економіки,
Міжнародний гуманітарний
університет
м. Одеса, Україна*

Під час правозастосовчої діяльності у розрізі розгляду судових спорів з приводу спільного сумісного майна подружжя (осіб, що мали фактичні шлюбні відносини), одну з провідних ролей займає інститут позовної давності.

Хоча, норми чинного сімейного законодавства не містять спеціальних положень з приводу строку позовної давності, однак слід враховувати, що відповідні норми були передбачені частиною 3 статті 29 Кодексу про шлюб та сім'ю, який втратив чинність з 01.01.2004 року на підставі Сімейного Кодексу №2947-III від 10.01.2002, тому дані положення можуть ввести в оману правника без спеціального досвіду у такій галузі під час початку дослідження відповідних правовідносин [1, 2].

У ході реалізації правосуддя щодо правовідносин, які виникли до 01.01.2004 року судами, все ж таки, було прийнято направлення щодо застосування загальних норм позовної давності без поєднання моменту розірвання шлюбу із відліком строку позовної давності. Це зафіксовано Постановою Пленуму Верховного суду України від 12 червня 1998 року № 16 «Про застосування судами деяких норм Кодексу про шлюб та сім'ю України» із змінами і доповненнями, внесеними постановою Пленуму Верховного Суду України від 15 травня 2006 року № 3, пунктом 15 постанови Пленуму Верховного Суду України № 11 від 21 грудня 2007 року «Про практику застосування судами законодавства при розгляді справ про право на шлюб, розірвання шлюбу, визнання його

недійсним та поділ спільного майна подружжя», а також постановами Верховного Суду: від 13 травня 2020 року справа № 726/989/19, від 13 лютого 2020 року у справі № 320/3072/18, від 13 липня 2020 року у справі № 570/4234/16-ц, та від 24 лютого 2021 року у справі № 303/6365/17 [4, 5].

Тобто, ототожнення або прив'язка відліку строку позовної давності до розірвання шлюбу є помилковим твердженням, та, лише у виняткових випадках може мати застосування. Треба пам'ятати, що застосування строків позовної давності не прив'язане до розірвання шлюбу, а може мати місце, навіть, під час дійсного шлюбу, адже норми сімейного права дозволяють поділ спільного сумісного майна без прив'язки до існування шлюбу.

Так, у разі вчинення спірного правочину під час дійсного шлюбу (типові справи мають такий предмет позову: відчуження майна без згоди другого з подружжя, відчуження з заниженням вартості, отримання у власність «штучним» шляхом дарування або інших підстав передбачених ч. 1 ст. 57 Сімейного кодексу України) особа, чії права порушуються, має усвідомлювати таке порушення. У подальшому, задля доведення підстав, що дозволяють поновити строк позовної давності не може і не буде враховано такі посилення особи, що вказують на обставини, зокрема: не знання наслідків спірного правочину, усних домовленостей співвласників, відсутності правової допомоги. У випадку, якщо особа не доведе об'єктивних обставин, які дійсно заважали їй оспорити правочин у належний строк, у позові буде відмовлено.

Розірвання шлюбу могло б бути зручною формальною підставою для таких позовів, тому в свою чергу не забезпечувало б в захисту прав та інтересів відповідачів, навіть, якщо б вони і порушували права іншого співвласника, але за межами позовної давності.

Також, слід враховувати, висновок Верховного Суду у постанові від 05 вересня 2022 року у справі № 385/321/20 вказав, що добрий господар повинен піклуватися про своє майно, вживати дії з його збереження та своєчасного захисту його і прав на нього протягом розумного строку. Особа не може вважатися дбайливим власником, якщо тривалий період не цікавиться своїм майном, не вживає заходів, які б вчинив добрий господар невідкладно, якщо не існує перешкод, що об'єктивно перешкоджали йому у вчиненні таких дій. Ці ж положення поширюються і на співвласника майна, яке в силу закону або договору є спільним сумісним майном.

Відсутність у позивача інформації щодо порушення своїх прав щодо спірного майна без зазначення обставин, які об'єктивно перешкоджали

йому отримати таку інформацію, не дають підстав для висновку про пропуск позивачем строку звернення з позовом до суду з поважних причин.

У рішенні ЄСПЛ від 22.10.1996 (справа «Стабінгс та інші проти Сполученого Королівства» заявами № 22083/93, № 22095/93) вказано, що позовна давність – це законне право правопорушника unikнути переслідування або притягнення до суду після закінчення певного періоду після скоєння правопорушення. Позовна давність, що є звичайним явищем у національних законодавствах держав – учасників Конвенції, виконує кілька завдань, в тому числі забезпечує юридичну визначеність та остаточність, запобігаючи порушенню прав відповідачів, які можуть трапитись у разі прийняття судом рішення на підставі доказів, що стали неповними через вплив часу

Застосування позовної давності має забезпечувати юридичну визначеність і остаточність, захищати потенційних відповідачів від прострочених позовів та запобігати несправедливості, яка може статися в разі, якщо суди будуть змушені вирішувати справи про події, що мали місце у далекому минулому, спираючись на докази, які вже, можливо, втратили достовірність і повноту із плином часу (пункт 51 рішення)» [6].

У висновок зазначаємо, що застосування строків позовної давності у правовідносинах щодо поділу спільного сумісного майна має застосовуватись по загальному правилу – від дня, коли особа дізналася або могла дізнатися про порушення свого права або про особу, яка його порушила [3].

Література:

1. Кодекс про шлюб та сім'ю від 20.06.1969 № 2006-VII: Верховна Рада УРСР; URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2006-07#Text>.
2. Сімейний кодекс України від 10.01.2002 2947-III //(Відомості Верховної Ради України (ВВР), 2002, № 21-22, ст.135) – Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2947-14#Text>.
3. Цивільний кодекс України : Закон України від 16 січня 2003 р., № 435-IV. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/435-15>.
4. Постанова Пленуму Верховного суду України від 12 червня 1998 року № 16 «Про застосування судами деяких норм Кодексу про шлюб та сім'ю України» із змінами і доповненнями, внесеними постановою Пленуму Верховного Суду України від 15 травня 2006 року № 3; URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/v0016700-98#Text>.
5. Постанова Пленуму Верховного Суду України № 11 від 21 грудня 2007 року «Про практику застосування судами законодавства

при розгляді справ про право на шлюб, розірвання шлюбу, визнання його недійсним та поділ спільного майна подружжя»; URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/v0011700-07#Text>.

6. Рішення від 22.10.1996 за заявами у справі «Стаббінгс та інші проти Сполученого Королівства»; URL: [file:///C:/Users/Lenovo/Downloads/CASE%20OF%20STUBBINGS%20AND%20OTHERS%20v.%20THE%20UNITED%20KINGDOM%20-%20\[Ukrainian%20Translation\]%20summary%20by%20the%20Lviv%20Laboratory%20of%20Human%20Rights%20\(1\).pdf](file:///C:/Users/Lenovo/Downloads/CASE%20OF%20STUBBINGS%20AND%20OTHERS%20v.%20THE%20UNITED%20KINGDOM%20-%20[Ukrainian%20Translation]%20summary%20by%20the%20Lviv%20Laboratory%20of%20Human%20Rights%20(1).pdf)].